

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. vasario 14 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – Direktyva 2000/78/EB – 2 straipsnio 2 dalies b punktas – Netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus – Naujai įdarbinti mokytojai – Įdarbinimo data – Mažiau palanki darbo užmokesčio skalė ir įdarbinant mažiau palankus priskyrimas prie pakopų, palyginti su dirbančiais mokytojais“

Byloje C-154/18

dėl *Labour Court* (Darbo teismas, Airija) 2018 m. vasario 23 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. vasario 27 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Tomás Horgan,

Claire Keegan

prieš

Minister for Education & Skills,

Minister for Finance,

Minister for Public Expenditure & Reform,

Ireland,

Attorney General

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev (pranešėjas), teisėjai E. Levits, M. Berger, C. Vajda ir P. G. Xuereb,

generalinis advokatas Y. Bot,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– T. Horgan ir C. Keegan, atstovaujamų solisitorės A. M. Lyne,

* Proceso kalba: anglų.

- *Minister for Education & Skills, Minister for Finance, Minister for Public Expenditure & Reform, Ireland* ir *Attorney General*, atstovaujamų M. Browne, L. Williams ir A. Joyce,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Tomkin ir D. Martin,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 2 straipsnio 2 dalies b punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Tomás Horgan ir Claire Keegan ginčą su *Minister for Education & Skills* (Švietimo ir gebėjimų ministras, Airija), *Minister for Finance* (Finansų ministras, Airija), *Minister for Public Expenditure & Reform* (Viešųjų išlaidų ir reformų ministras, Airija), *Ireland* (Airija) ir *Attorney General* (Airija) dėl nacionalinės priemonės, kuri nuo 2011 m. sausio 1 d. taikoma naujai įdarbintiems darbuotojams, įskaitant nacionalinių mokyklų mokytojus, ir kurioje numatoma mažiau palanki darbo užmokesčio skalė ir įdarbinant mažiau palankus priskyrimas prie pakopų, palyginti su dirbančiais mokytojais, teisėtumo.

Teisinis pagrindas

Sajungos teisė

- 3 Direktyvos 2000/78 1 straipsnyje numatyta:

„Šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.“

- 4 Šios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

<...>

- b) netiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar taikomos praktikos tam tikrą religiją ar įsitikinimus išpažįstantys, tam tikrą negalią turintys, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent:

- i) tas sąlygas, kriterijus ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis ir būtinomis priemonėmis arba <...>

<...>“

Airijos teisė

- 5 Aplinkraščio Nr. 0040/2011 „Naujos mokytojų, paskirtų į pareigas 2011 m., darbo užmokesčio skalės“ 1–4 punktuose numatyta:

„Įvadas

1. Švietimo ir gebėjimų ministras informuoja profesinio rengimo komitetus, valdymo organus ir mokytojus apie peržiūrėtus darbo užmokesčio ir išmokų dydžius, taikomus nuo 2011 m. sausio 1 d. naujai paskirtiems mokytojams.
2. Rengdama 2011 m. biudžetą vyriausybė naujai įdarbintų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiui pritaikė 10 % sumažinimą (toliau – naujai įdarbinti tarnautojai) ir nuo 2011 m. sausio 1 d. visi naujai viešosios tarnybos pradinio lygio pareigas eiti įdarbinti valstybės tarnautojai turi pradėti dirbti priskiriant pirmai atitinkamos darbo užmokesčio skalės pakopai.

Naujų darbo užmokesčio dydžių taikymas

3. 10 % dydžio sumažinimas taikomas baziniam darbo užmokesčiui, išmokoms, taip pat priežiūros ir pavadavimo priemonėms.

a) Bazinis darbo užmokestis

10 % bazinio darbo užmokesčio sumažinimas taikomas visoms darbo užmokesčio didinimo skalės pakopoms. Taip pat sumažinti dieninio ir valandinio darbo užmokesčio dydžiai pradinio mokymo įstaigose dirbantiems mokytojams, nesvarbu, ar jie dirba kaip pakaitiniai, ar ne, ir valandiniai darbo užmokesčio dydžiai vidurinio mokymo įstaigose ne visą darbo dieną dirbantiems mokytojams, nesvarbu, ar jie dirba kaip pakaitiniai, ar ne. Peržiūrėti dydžiai nustatyti šio aplinkraščio priede <...>

b) Išmokos

10 % sumažinimas taip pat taikomas visoms išmokoms, išskyrus išmokas, susijusias su paaugštinimu, t. y. išmokas už specialių užduočių vykdymą ir išmokas švietimo įstaigų direktorių padėjėjams, direktoriaus pavaduotojams ir direktoriams.

Naujai paskirti mokytojai

4. Nauji darbo užmokesčio dydžiai taikomi visiems mokytojams, kurie buvo paskirti į pareigas 2011 m. sausio 1 d. arba vėliau.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 6 2011 m. T. Horgan ir C. Keegan įgijo kvalifikaciją, kuri jiems leido dirbti mokytojais. Jau tų metų rudenį jie pradėjo dirbti šį darbą vienoje iš Airijos valstybinių pradinio mokyklų.
- 7 Pagal aplinkraštyje Nr. 0040/2011 nustatytas naujas darbo užmokesčio dydžių skales naujai įdarbintiems mokytojams nuo 2011 m. sausio 1 d. kiekvienos darbo užmokesčio skalės pakopos darbo užmokestis sumažinamas 10 %, palyginti su iki tos datos įdarbintų valstybės tarnautojų darbo užmokesčiu.
- 8 Be to, remiantis šiuo aplinkraščiu, priešingai negu pagal ankstesnę praktiką, kai nauji mokytojai buvo priskiriami prie antrosios ir trečiosios šios skalės pakopos, visi naujai įdarbinti mokytojai buvo priskirti prie šios darbo užmokesčio skalės pirmosios pakopos.

- 9 Šiomis priemonėmis buvo siekiama vidutinės trukmės laikotarpiu struktūriškai sumažinti valstybės tarnybos išlaidas tuo metu, kai buvo stipriai suvaržytas biudžetas, ir padengti taip pat didelį viešųjų finansų deficitą.
- 10 T. Horgan ir C. Keegan, nurodydami skirtingą požiūrį dėl amžiaus, užginčijo minėtas priemones *Equality Tribunal* (Lygių galimybių teismas, Airija). Kadangi tas teismas atmetė jų ieškinį, T. Horgan ir C. Keegan padavė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.
- 11 Pastarasis teismas konstatuoja, kad taikant pagrindinėje byloje nagrinėjamas priemones atsirado dvi grupės darbuotojų, kurie atlieka vienodos vertės darbą, tačiau jiems mokamas skirtingas darbo užmokestis, nes šioms dviem grupėms priklausančių darbuotojų amžiaus skirtumas yra akivaizdus.
- 12 Iš tiesų maždaug 70 % mokytojų, pradėjusių eiti pareigas 2011 m., buvo 25 metų amžiaus arba jaunesni. Taigi, įdarbinimo momentu mokytojai, įskaitant T. Horgan ir C. Keegan, pradėję eiti pareigas tais metais, paprastai yra jaunesni negu iki tų metų įdarbinti mokytojai, kurie laikomi geriau apmokama asmenų grupe.
- 13 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad veiksny, darantis lemiamą įtaką darbo užmokesčio skalei, yra jų įdarbinimo metai ir kad kiekvienam mokytojui, įdarbintam po 2011 m. sausio 1 d., taikoma mažiau palanki darbo užmokesčio skalė, nesvarbu, koks buvo jo amžius įdarbinant. Atvirkščiai, visiems iki šių metų įdarbintiems mokytojams taikoma „senoji“ darbo užmokesčių skalė ir darbo užmokestis jiems ir toliau skaičiuojamas pagal šią skalę, nesvarbu, koks buvo jų amžius įdarbinant. Taigi įdarbinimo data yra amžiaus požiūriu neutralus kriterijus.
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat konstatuoja, kad šalys pagrindinėje byloje neginčija, jog po 2011 m. sausio 1 d. įdarbintų mokytojų amžiaus piramidė nesiskiria nuo iki šios datos įdarbintų mokytojų amžiaus piramidės, nesvarbu, kuriais metais įdarbinta. Tam teismui kyla klausimas, ar, kaip teigia T. Horgan ir C. Keegan, egzistuoja netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus.
- 15 Dėl galimos netiesioginės diskriminacijos pagrindimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad buvo nurodyti du pateisinimai: pirma, būtinybė Airijai reaguoti į ekonomikos krizę ir, antra, pareiga laikytis kolektyvinės sutarties, draudžiančios bet kokią tolesnį valstybės tarnautojų, įdarbintų iki 2011 m., darbo užmokesčio mažinimą.
- 16 Tas teismas mano, kad šie motyvai, vertinami atskirai, nėra tinkami, bet, jei būtų vertinami kartu, jie tokiais galėtų būti pripažinti.
- 17 Šiomis aplinkybėmis *Labour Court* (Darbo teismas, Airija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
„1. Ar yra netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punktą, tuomet, kai valstybė narė kaip darbdavė nustato mažesnio darbo užmokesčio skalę naujai įdarbintiems valstybinių mokyklų mokytojams, palikdama nepakeistą darbo užmokestį jau dirbantiems mokytojams, jeigu:
a) pakeista darbo užmokesčio skalė ir esama darbo užmokesčio skalė taikomos visiems atitinkamos kategorijos mokytojams, neatsižvelgiant į jų amžių;
b) tuo metu, kai buvo pritaikoma įdarbinimo ir atitinkama darbo užmokesčio skalė, mokytojų grupės, kuriai taikomas didesnis darbo užmokestis, ir mokytojų grupės, kuriai taikomas mažesnis darbo užmokestis, amžiaus piramidės nesiskyrė;
c) dėl pakeistų darbo užmokesčio skalių nustatymo ėmė iš esmės skirtis abiejų mokytojų grupių, dirbančių vienodos vertės darbą, darbo užmokestis;
d) mokytojų, kuriems taikomos mažesnio darbo užmokesčio skalės, vidutinis amžius yra mažesnis nei mokytojų, kuriems taikomos ankstesnės darbo užmokesčio skalės;

- e) tuo metu, kai buvo nustatyta mažesnio darbo užmokesčio skalė, pagal valstybės turimus statistinius duomenis 70 % naujai įdarbintų mokytojų buvo 25 metų amžiaus arba jaunesni, ir buvo pripažinta, kad tai būdinga valstybinėse mokyklose pradedančių dirbti mokytojų amžiaus piramidei bet kuriais metais; ir
 - f) valstybinių mokyklų mokytojų, pradėjusių dirbti 2011 m. ir vėliau, finansinė padėtis yra akivaizdžiai prastesnė nei jų kolegų mokytojų, įdarbintų iki 2011 m.?
2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, ar mažesnio darbo užmokesčio skalės nustatymas gali būti objektyviai pateisinamas reikalavimu vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu sumažinti struktūrines valstybės tarnybos išlaidas, atsižvelgiant į valstybės patiriamus biudžeto suvaržymus ir (arba) svarbą išlaikyti gerus darbo santykius su jau dirbančiais valstybės tarnautojais?
3. Ar atsakymas į antrąjį klausimą būtų kitoks, jeigu valstybė būtų galėjusi vienodai sutaupyti, sumažindama visų mokytojų darbo užmokestį ne taip drastiškai, nei sumažindama darbo užmokestį tik naujai įdarbintiems mokytojams?
4. Ar atsakymai į antrąjį arba trečiąjį klausimus būtų kitokie, jei sprendimas nesumažinti jau dirbančių mokytojų darbo užmokesčio skalės būtų priimtas laikantis vyriausybės, kaip darbdavės, ir valstybės tarnybos darbuotojams atstovaujančių profesinių sąjungų sudarytos kolektyvinės sutarties, pagal kurią vyriausybė įsipareigojo daugiau nebemažinti esamų valstybės tarnautojų, kuriems darbo užmokestis jau buvo sumažintas, darbo užmokesčio, atsižvelgdama į pasekmes socialiniams santykiams, kurių kiltų dėl šios kolektyvinės sutarties nesilaikymo, turint omenyje tai, kad 2011 m. nustatyta nauja darbo užmokesčio skalė neįeina į šią kolektyvinę sutartį?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 18 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad tokia priemonė, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, pagal kurią nuo tam tikros datos įdarbinant naujus mokytojus numatoma taikyti mažesnio darbo užmokesčio skalę ir priskirti prie žemesnių pakopų, palyginti su tomis, kurios buvo taikytos pagal prieš priimant šią priemonę iki šios datos įdarbintiems mokytojams taikytas taisyklės, reiškia netiesioginę diskriminaciją dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.
- 19 Iš karto primintina, kad iš Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalies, siejamos su 1 straipsniu, matyti, kad šios direktyvos tikslais pagal vienodo požiūrio principą negali būti jokios diskriminacijos, tiesioginės arba netiesioginės, be kita ko, dėl amžiaus. Be to, iš minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalies b punkto matyti, kad pagal šią direktyvą netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralios nuostatos, kriterijaus ar taikomos praktikos tam tikro amžiaus asmenys gali patekti į tam tikru atžvilgiu mažiau palankią padėtį nei kiti asmenys, nebent tą nuostatą, kriterijų ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.
- 20 Todėl, siekiant nustatyti, ar T. Horgan ir C. Keegan gali remtis ankstesniame punkte primintu principu, reikia patikrinti, ar po 2011 m. sausio 1 d. įdarbintiems mokytojams ir iki šios datos įdarbintiems mokytojams taikomas skirtingas požiūris dėl jų amžiaus įdarbinant.

- 21 Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad Airija nusprendė iš dalies pakeisti darbo užmokesčio sąlygas nuo 2011 m. sausio 1 d. naujai įdarbintiems valstybės tarnautojams, įskaitant mokytojus, sumažindama jų darbo užmokestį 10 % ir priskirdama juos prie pirmosios, o ne antrosios ar trečiosios pakopos.
- 22 Šios naujos sąlygos taikomos T. Horgan ir C. Keegan situacijai, taip pat kitiems po šios datos įdarbintiems mokytojams, ir neginčijama, jog jų atliekamas darbas yra panašus į iki šios datos įdarbintų mokytojų darbą.
- 23 Vis dėlto iki 2011 m. sausio 1 d. įdarbinti mokytojai buvo privalomai priskiriami prie pakopų remiantis anksčiau juos įdarbinant galiojusiomis sąlygomis, kurios nulėmė jų darbo užmokesčio dydį.
- 24 Darytina išvada, kad skirtingas požiūris atsiranda dėl atitinkamų mokytojų įdarbinimo datos, nes būtent remiantis šia data taikomos „senosios“ arba „naujosios“ taisyklės dėl darbo užmokesčio skalės ir priskyrimo prie pakopų.
- 25 Taigi, taikant „naujasias“ taisykles dėl darbo užmokesčio skalės ir priskyrimo prie pakopų, vienintelis svarbus kriterijus yra „nuo 2011 m. sausio 1 d. naujai įdarbinto valstybės tarnautojo“ statusas, nesvarbu, koks buvo valstybės tarnautojo amžius įdarbinimo metu. Todėl akivaizdu, kad šis kriterijus, pagal kurį „naujosios“ taisyklės taikomos atsižvelgiant į įdarbinimo datą kaip objektyvų ir neutralų veiksnį, visiškai nesusijęs su bet koku atsižvelgimu į įdarbintų asmenų amžių (šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Centeno Mediavilla ir kt. / Komisija, C-443/07 P*, EU:C:2008:767, 81 ir 83 punktus).
- 26 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad nors įdarbinimo metu T. Horgan, C. Keegan ir didžioji dalis kitų mokytojų, įdarbintų po 2011 m. sausio 1 d., buvo jaunesni nei iki minėtos datos įdarbinti mokytojai, nes minėtą dieną maždaug 70 % iš jų buvo 25 metų amžiaus arba jaunesni, taip pat aišku, jog, nepriklausomai nuo įdarbinimo metų, tiek mokytojų, įdarbintų po 2011 m. sausio 1 d., tiek mokytojų, įdarbintų iki šios datos, amžiaus vidurkis buvo 25 metai arba mažiau.
- 27 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Airijos nustatytos naujosios darbo užmokesčio sąlygos negrindžiamos kriterijumi, kuris būtų neatsiejamai arba netiesiogiai susijęs su mokytojų amžiumi, todėl negali būti laikoma, jog naujuoju reglamentavimu nustatomas skirtingas požiūris dėl amžiaus (šiuo klausimu žr. 2012 m. birželio 7 d. Sprendimo *Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt Gesellschaft, C-132/11*, EU:C:2012:329, 29 ir 30 punktus).
- 28 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad tokia priemonė, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, pagal kurią nuo tam tikros datos įdarbinant naujus mokytojus numatoma taikyti mažiau palankią darbo užmokesčio skalę ir įdarbinant mažiau palankų priskyrimą prie pakopų, palyginti su taikytomis pagal prieš priimant šią priemonę iki šios datos įdarbintiems mokytojams taikytas taisyklės, nereikia netiesioginės diskriminacijos dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Dėl antrojo, trečiojo ir ketvirtojo klausimų

- 29 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, į antrąjį, trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus atsakyti nereikia.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 30 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 2 straipsnio 2 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad tokia priemonė, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, pagal kurią nuo tam tikros datos įdarbinant naujus mokytojus numatoma taikyti mažiau palankią darbo užmokesčio skalę ir įdarbinant mažiau palankų priskyrimą prie darbo užmokesčio pakopų, palyginti su taikytomis pagal prieš priimant šią priemonę iki šios datos įdarbintiems mokytojams taikytas taisyklės, nereiškia netiesioginės diskriminacijos dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Parašai.